MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS

Seduta tat-30 ta' Gunju, 2004

Citazzjoni Numru. 1373/1984/1

Francis S. Carbone fil-kwalita tieghu ta' Chairman tal-Korporazzjoni Enemalta, ghan-nom, fl-interess u in rapprezentanza ta' l-istess socjeta`; u b' nota ta' l-20 ta' Gunju 1990 Lawrence Ciantar assuma l-atti tal-kawza bhala c-Chairman prezenti tal-Korporazzjoni attrici minflok Francis S. Carbone

Vs

Bart Attard u Henry Attard fil-kwalita taghhom ta' diretturi ta' Panta Lesco Limited, ghan-nom, fl-interess u in rapprezentanza ta' l-istess socjeta`; u b' digriet ta' l-24 ta' Gunju 1991 gie kjamat in kawza Farid Farhat ghan-nom u in rapprezentanza tal-Libyan Arab Foreign Investment Company bhala proprjetarja tal-Germa Palace Hotel; u b' nota tad-29 ta' Jannar 1992, Abdallah Abouiaski El Fergani assuma l-atti tal-kawza ghan-nom u in rapprezentanza tas-socjeta` estera Libyan Arab Foreign Investment Company minflok Farid Farhat li jinsab assenti minn Malta

Il-Qorti;

Rat l-att tac-citazzjoni pprezentat fit-12 ta’ Ottubru 1984 li bih l-attur *nomine* premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess illi d-ditta konvenuta kienet talbet lill-attur *nomine* sabiex iwahhlilha zewg tankijiet ta’ LPG ta’ hames (5) tunnellati il-wiehed u dan fil-Germa Palace Hotel;

Premess illi qabel ma accetta din it-talba, l-attur *nomine* talab kwotazzjonijiet barra minn Malta dwar il-prezz ta’ dawn iz-zewg tankijiet;

Premess illi fit-23 ta’ Dicembru 1980, l-Enemalta irceviet il-prezz ghal dawn iz-zewg tankijiet mis-Socjeta` Maxim s. r. l. ta’ Torino, Italja, u dan fl-ammont ta’ sitt elef lira Maltija (Lm6000) u liema ammont gie debitament komunikat lill-konvenuti *nomine*;

Premess illi fuq talba ta’ l-istess konvenuti *nomine* l-attur *nomine* kkonferma l-ordni lis-socjeta` estera hawn fuq imsemmija fl-4 ta’ Frar 1981;

Premess illi fl-14 ta’ April 1981, l-attur *nomine* ircieva t-tankijiet mis-socjeta` estera, izda, minflok dawn ma kienu ta’ kapacita ta’ hames tunnellati il-wiehed, kienu ta’ kapacita ta’ zewg tunnellati u nofs il-wiehed;

Premess illi minhabba f’ hekk l-attur *nomine* ikkomunika mad-ditta estera u din infurmatu illi fil-fatt il-prezz ghal zewg tankijiet tal-hames tunnellati kellu jkun ta’ mitejn u hamsin fil-mija (250%) aktar ghal kull tank ta’ aktar minn zewg tunnellati u nofs;

Premess illi minhabba fl-urgenza biex tiftah il-Germa Palace Hotel, tpoggew iz-zewg tankijiet ta’ zewg tunnellati u nofs il-wiehed u wara li saru l-kalkoli mehtiega, l-attur *nomine* ddebita lill-konvenuti *nomine* bl-ammont ta’

hamest elef, mija u sittin lira Maltija (Lm5160), prezz ta' tank wiehed ta' hames tunnellati ghal zewg tankijiet ta' zewg tunnellati u nofs u ghalhekk irrifonda lill-konvenuti *nomine* bis-somma ta' tmien mija u erbghin lira (Lm840) li kienet id-differenza bejn is-somma ta' Lm6000 li l-konvenuti *nomine* kienu ddepozitaw ghand l-attur *nomine* u l-prezz ta' tank wiehed ta' 5 tunnellati li kien jiswa Lm5160;

Premess illi ghalhekk l-attur *nomine* fis-27 ta' Settembru 1982, ghalaq il-kont illi kellu mal-konvenuti *nomine*;

Premess illi fid-29 ta' Settembru 1982, is-socjeta` konvenuta talbet li jigi mwahhal it-tieni tank ta' 5 tunnellati;

Premess illi wara li dan it-tank ta' 5 tunnellati gie mpoggi fil-Germa Palace Hotel, fil-11 ta' Awissu, 1983, l-attur *nomine* baghat il-kont ta' kemm sewa dan it-tank lis-socjeta` konvenuta u dan fl-ammont ta' erbat elef, sitt mija u sebgha u hamsin lira (Lm4657);

Premess illi s-socjeta` konvenuta qeghdha tirrifjuta li thallas dan l-ammont u qed taccetta biss li thallas lill-attur *nomine* s-somma ta' Lm840 u dan permezz ta' ittra tas-17 ta' Awissu 1983;

Talab ghalhekk l-attur *nomine* lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

Tikkundanna lill-konvenuti *nomine* jhallsu lill-attur *nomine* s-somma ta' erbat elef sitt mija u sebgha u hamsin lira u hamsin centezmu (Lm4657.50) spejjez ta' tank ta' LPG ta' hames tunnellati li l-attur *nomine* pogga fil-Germa Palace Hotel fuq inkarigu tal-konvenuti;

Bl-ispejjez, inkluzi dawk ta' l-ittra ufficcjali ta' l-10 ta' Awissu 1984, kontra l-konvenuti *nomine*;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess attur *nomine* u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet tal-konvenuti *nomine* pprezentata fit-8 ta' Novembru 1984, li permezz taghha huma eccepew:-

Illi t-talba ta' l-attur hija infondata fil-fatt u fid-dritt ghaliex l-eccipjenti kienu ordnaw minghand l-attur zewg tankijiet tal-LPG tal-hames tunnellati il-wiehed inkluzi l-accessorji taghhom kollha u dana bil-prezz komplessiv ta' Lm6000 liema ordni giet accettata u ghaliha l-eccipjenti hallas bil-quddiem l-ammont miftiehem kif mitlub mill-attur;

Illi in segwitu l-attur jew is-*suppliers* tieghu hadu zball u issa l-attur minhabba dan l-izball qed jippretendi hlas ulterjuri li ghalih ma kellu ebda dritt;

Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess konvenuti *nomine* u l-lista tax-xhieda minnhom indikati flimkien ma' l-elenku tad-dokumenti esebiti man-nota ta' l-eccezzjonijiet taghhom;

Rat id-digriet ta' l-4 ta' Frar 1985 li permezz tieghu gie nominat bhala perit gudizzjaru Dr. Stephen Thake biex ifittex u jirrelata dwar id-domanda attrici, wara li jiehdu konjizzjoni ta' l-eccezzjonijiet sollevati u jaghmel l-osservazzjonijiet kollha li ghandhom x' jaqsmu mal-kaz; kif ukoll id-digriet ta' l-4 ta' Gunju 1986 li permezz tieghu l-imsemmi Dr. Stephen Thake gie sostitwit b' Dr. Joseph Zammit McKeon bl-istess inkarigu u fakoltajiet;

Rat id-digriet ta' l-24 ta' Gunju 1991 li permezz tieghu gie kjamat in kawza Farid Farhat ghan-nom u in rapprezentanza tal-Libyan Arab Foreign Investment Company bhala proprjetarja tal-Germa Palace Hotel;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet ipprezentata fid-29 ta' Jannar 1992 minn Abdallah Abouaiski El Fergani ghan-

nom u in rapprezentanza tas-socjeta` estera Libyan Arab Foreign Investment Company, wara li dan assuma l-atti tal-kawza fil-kwalita tieghu premessa minflok Farid Farhat li kien jinsab assenti minn Malta; li permezz taghha huwa eccepixxa:-

1. Preliminarjament illi ma tezisti ebda socjeta` bl-isem ta' "Libyan Arab Oil Investment Company";

2. Ukoll in linea preliminari u minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet sussegwenti l-azzjoni ta' l-attur *nomine* fil-konfront ta' l-esponenti *nomine* hija preskritta ai termini ta' l-Artikolu 2156 (f) tal-Kodici Civili (Kapitolu 16);

3. Illi minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet precedenti ma jeziti ebda rapport guridiku bejn l-esponenti *nomine* u l-attur *nomine*;

4. Illi fi kwalunkwe kaz l-esponenti *nomine* kien ikkuntratta ma' Pantalesco Limited bi prezz stipulat liema prezz thallas lil Pantalesco Limited u gie accettat minnha minghajr ebda rizerva;

5. Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-imsemmi Abdallah Abouaiski El Fergani f' isem is-socjeta` kjamata in kawza u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat il-verbal ta' l-20 ta' Frar 1992 li permezz tieghu giet ordnata l-korrezzjoni ta' l-isem tas-socjeta` kjamata fil-kawza, wara li l-istess socjeta` rtirat l-ewwel eccezzjoni taghha;

Rat ir-relazzjoni ta' l-espert nominat Dr. Joseph Zammit McKeon li tinsab a fol. 208 *et sequitur* tal-process u li giet minnu debitament konfermata fis-seduta tas-17 ta' Novembru 2003;

Rat l-atti kollha tal-process, kompriz in-Noti rispettivi ta' kritika tal-kontendenti;

Ikkonsidrat:

Qabel xejn hemm bzonn li jigu esposti l-fatti li taw lok ghal din il-kawza:-

I. Is-socjeta` konvenuta kienet wahda mill-kuntratturi responsabbli minn certi xoghlijiet fil-lukanda Jerma Palace, fiz-zmien in kwestjoni proprjeta` tas-socjeta` kjamata fil-kawza, Libyan Arab Foreign Investment Company Limited (LAFICO). Ara xhieda ta' Mahmoud El Kebir (fol. 122);

II. Bhala parti mill-kuntratt taghha s-socjeta` konvenuta kellha tissupplixxi tankijiet ta' Liquid Petroleum Gas. Hi allura kkuntattjat lil-Korporazzjoni attrici in kwantu din, skond ix-xhud Tarcisio Mifsud (fol. 99), kellha l-monopolju ta' l-importazzjoni u fornitura ta' dawn it-tankijiet minhabba raguni ta' sikurezza;

III. Skond ix-xhud Silvio Zammit, *foreman* mal-Gas Division tal-Korporazzjoni attrici (fol. 105), kienet l-istess Korporazzjoni li wara spezzjoni ssuggeriet li kienu mehtiega zewg tankijiet ta' hames tunnellati il-wiehed;

IV. Il-Korporazzjoni attrici, fuq l-informazzjoni ottenuta minghand is-*supplier* (ara dokumenti a fol. 146 u 147), ippreparat l-istimi ghaz-zewg tankijiet, l-accessorji u l-ispiza ghat-trasport u installazzjoni;

V. Din l-istima ammontanti ghal sitt elef lira (Lm6000) giet accettata mis-socjeta` konvenuta wara l-approvazzjoni preventivament ottenuta minghand il-*cost consultants* tas-socjeta` msejha fil-kawza. Ara deposizzjoni ta' Henry Attard, *managing director* tas-socjeta` konvenuta a fol. 114. Effettivament, skond dan ix-xhud, is-socjeta` konvenuta, kif konfermat minn Tarcisio

Mifsud, *financial controller* tal-Korporazzjoni (fol. 100), ghaddiet ukoll biex hallset is-somma intiera mitluba;

VI. In konsegwenza ghal din l-accettazzjoni u hlas il-Korporazzjoni ppjazzat l-ordni mad-ditta ta’ barra Maxim s. r. l. Din pero` flok tankijiet ta’ hames tunnellati baghtitilha ohrajn ta’ zewg tunnellati. Il-Korporazzjoni ghalhekk avvicinat *supplier* iehor fl-Italja bir-rizultat li, dejjem skond ix-xhud Tarcisio Mifsud, kellha thallas aktar ghalihom (fol. 101);

VII. Wara li waslu t-tankijiet gie installat wiehed minnhom peress illi ma kienx ghad hemm il-platform ghall-iehor. Effettwata din l-installazzjoni ta’ tank wiehed l-Enemalta baghtet *cheque* lis-socjeta` konvenuta fl-ammont ta’ tmien mija u erbghin lira (Lm840) korrispondenti ghad-differenza bejn il-kont ta’ dan it-tank (Lm5160) u l-inizzjali somma mhallsa mis-socjeta` konvenuta (Lm6000). Dejjem skond ix-xhud Tarcisio Mifsud it-tieni tank ma kellux jitwahhal qabel ma s-socjeta` konvenuta thallas il-korrispettiv tieghu (Lm4657.50);

VIII. Gara pero` illi t-tieni tank xorta wahda gie installat ghaliex skond ix-xhud Edwin Cilia kien hemm malintiz bejnu u Tarcisio Mifsud u hu ma fehemx li kien hemm problema dwar differenza fil-prezzijiet jew li t-tank ma ghandux jitwahhal qabel ma jsir il-hlas. Ara deposizzjoni ta’ dan ix-xhud a fol. 112 u 113;

IX. L-Enemalta kompliet tinsisti ghal hlas tad-differenza pero` s-socjeta` konvenuta, wara konsultazzjoni mal-kommittenti taghha, is-socjeta` imsejha fil-proceduri, ma accettatx it-talba tal-Korporazzjoni salv ghas-somma ta’ tmien mija u erbghin lira (Lm840) li kienet rifuza lilha. Ara xhieda ta’ Henry Attard (fol. 116) u ta’ Tarcisio Mifsud (fol. 104 u fol. 110);

X. Skond il-Korporazzjoni attrici, “*error was not caused by the Corporation in giving a wrong estimate but rather through unfortunate events from our suppliers*” (ara ittra tad-29 ta’ Marzu 1984 a fol. 164). Ir-rejazzjoni tas-socjeta` konvenuta hi spjegata fis-sens li “*all along we*

were discussing the supply and installation of two five ton tanks. It was on this basis and on your accepted quotation that we negotiated with our clients" (ara ittra datata 28 ta' Mejju 1984 a fol. 154);

Mill-premessi fatti ma jidherx li jista' jkun dubitat illi bejn il-kontendenti kien hemm ftehim vinkolanti, kif definit fl-Artikolu 960 tal-Kodici Civili. Ftehim li permezz tieghu l-Korporazzjoni attrici obbligat ruhha li tforni lis-socjeta` konvenuta zewg tankijiet ta' hames tunnellati il-wiehed versu l-prezz pattwit u effettivament imhallas ukoll;

Skond il-gurisprudenza tal-Qrati taghna dejjem saret distinzjoni bejn il-kuntratti definittivi u l-kuntratti preliminari, jew il-promessa. (Ara **Kollez. Vol. XXX P I p 40**). Fil-kaz in ezami si trattava ta' kuntratt definittiv;

Dan il-hsieb hu bazat fuq ir-raguni logika-guridika illi l-partijiet kontraenti lahqu qbil fuq il-kontenut shih ta' l-elementi tieghu. Kien hemm proposta li tat inizzjattiva ghall-konkluzjoni tal-ftehim u kien hemm accettazzjoni kostitwenti adezjoni mal-kontenut tal-proposta. Il-karattru negozjali unilaterali tal-proposta kombinat mal-manifestazzjoni tal-volonta` ta' l-accettazzjoni ghaqqdu u kkonkludew dan il-ftehim. Dan jinsab konkordament stabbilit u accertat fil-kaz in diskussjoni. Il-Korporazzjoni pproponiet it-tip ta' tankijiet li kienu mehtiega, ghamlet l-istima taghha notifikata lill-kontro-parti, li accettat, ippjazzat l-ordni u hallset. Ma jirrizultax illi bejn il-kontraenti saru xi kondizzjonijiet jew rizervi u ghalhekk l-ebda parti ma setghet wahedha tiddetermina, kif jaqblilha, partijiet tal-kontenut kontrattwali. Sewwa allura nghad mill-perit legali fir-relazzjoni tieghu illi "ghab-bazi tal-principju '*pacta sunt servanda'* il-Korporazzjoni attrici kienet obbligata taghti konsenja ta' dak li kienet ftehmet dwaru mas-socjeta` konvenuta ghall-prezz pattwit." (Ara para. 52 tar-rapport);

Egwal sahha rafforzata tinghata lil din il-konsiderazzjoni mill-precetti tal-ligi a norma ta’ l-Artikoli 992 (1) u 993 tal-Kodici Civili. Dan fis-sens illi l-kuntratt hu ligi ghal dawk li jkunu ghamluh u allura dan ghandu jigi ezegwit bil-bona fidi. Taht l-ewwel espressjoni, in linea ta’ prinicpju s-sinjifikat tal-kuncett hu dak tan-non-modifikabilita` ta’ l-obbligazzjoni ta’ l-adempiment permezz tal-volonta` unilaterali. Fil-kaz tat-tieni, konsiderata f’ sens oggettiv, din ghandha titqies bhala regola ta’ mgieba li trid tigi osservata mill-kontraenti. Dan mhux biss fil-fazi *in contrahendo* fil-kors tan-negozjati izda wkoll, u fuq kollox, fil-konkluzjoni, u ezekuzzjoni, tal-ftehim kontrattat. Sinifikattivi hafna huma d-dmirijiet ta’ l-informazzjoni u tal-kjarezza u d-dover tal-kompiment ta’ l-atti kollha necessarji ghall-effikacja tal-kuntratt u ri-entranti fir-regola tal-lealta` u tal-korrettezza;

Minn dan huwa lecitu li jinghad li l-Korporazzjoni attrici ma setghetx tarbitra hi dwar il-prezz, b’ dannu ghall-kontro-parti. Il-prezz pattwit ma setax jigi ritokkat fuq il-konsiderazzjoni tal-varjazzjoni tieghu ghas-semplici raguni li l-Korporazzjoni ddecediet li ggib it-tankijiet minn sorsi ohra li kkwotawlha u talbuha prezz differenti minn dak ta’ l-ewwel ditta. U allura dik il-varjazzjoni ma setghetx tigi applikata bhala xi kriterju gdid tal-prezz, gja stabbilit u maqbul bejn il-partijiet. Biex seta’ jsir dan ried ikun hemm il-kunsens *ad idem* tas-socjeta` konvenuta li baqa’ ma nghatax u, anzi, gie oppost;

Gjaladarba hawn si tratta predominantement ta’ bejgh taz-zewg tankijiet hi norma tal-ligi fl-istitut tal-bejgh illi “il-prezz ghandu jigi stabbilit u specifikat mill-partijiet” [Artikolu 1353 (1), Kodici Civili]. Dan hu dak li sehh fil-kaz in ispecje bejn il-partijiet fejn il-prezz kien iffissat u maqbul fis-somma ta’ sitt elef lira. Is-socjeta` konvenuta ppjazzat l-ordni wara li kienet taf dan il-prezz, tant li anke ghaddiet biex thallsu;

A propozitu gie deciz fil-kawza fl-ismijiet “**Edgar Soler *nomine et* -vs- Onor. Beltram Camilleri *nomine***”, Qorti Civili, Prim' Awla, 18 ta’ Marzu 1950 - fejn, incidentalment ukoll, l-atturi ppretendew zieda fil-prezz tal-halib minn dak iffissat fl-avviz ghal fornitura - illi “r-rizoluzzjonijiet unilaterali da parte taghhom ma jistghux ikollhom l-effett li jbiddlu l-prezz. Il-prezz aktar gholi ezatt mill-atturi, u l-kundizzjonijiet minnhom maghmulin, u d-decizjonijiet minnhom mehuda fl-imsemmija rizoluzzjoni u protest taghhom, ma gewx accettati mill-Gvern; u dan kwindi mhux marbut bihom, il-ghaliex, lanqas ma hemm bzonn li wiehed jghidu, prezz gdid u kondizzjonijiet godda ghandhom jigu stabbiliti bi ftehim, u certament ma jistax ikun hemm ftehim meta wahda mill-partijiet ma taccettahomx.” (**Kollez. Vol. XXXVIII P II p 525**);

Fil-hsieb tal-Qorti l-gudikant ma jistax joffri soluzzjonijiet li ma humiex koerenti mal-kuntratt jew li jbiddel il-kontenut tieghu u jimmodifika l-prezz ghax dan jidher inekwu. Kif inghad ukoll fis-sentenza appena accennata, “il-Qorti lanqas ma tista’ tindahal biex tiffissa hija prezz gust fil-kaz li dak miftiehem mhux gust; ghaliex il-Qorti ma tistax tbiddel il-prezz miftiehem mill-partijiet u minnhom stabbilit u specifikat.”;

Fic-cirkostanzi l-Qorti tista’ biss tikkondividi l-fehma tal-perit legali illi l-Korporazzjoni attrici ma ghandhiex jedd ghas-somma minnha reklamata izda biss li tigi versata l-ammont ta’ tmien mija u erbghin lira (Lm840) li l-istess socjeta` konvenuta tirrikonoxxi li ghadu dovut minnha. Ara xhieda ta’ Tarcisio Mifsud (fol. 104). Huwa xieraq illi gjaladarba dan l-ammont ma giex depozitat jithallsu wkoll l-interessi;

Kwantu ghal posizzjoni tas-socjeta` kjamata in kawza rrizulta ben car mill-provi illi din is-socjeta` ma involvietx ruhha fil-kontrattazzjoni bejn is-socjeta` konvenuta u l-Korporazzjoni attrici. Ara xhieda ta’ Abdallah El-Eugani (fol. 124) u Farag Elgheriani (fol. 128). Il-Qorti ghalhekk

tikkonkorda mal-perit legali li din is-socjeta` ghandha tigi liberata *ab observantia*.

Ghal dawn il-motivi;

Taqta’ u tiddeciedi l-kawza billi tilqa’ t-talba tal-Korporazzjoni attrici limitatament ghas-somma ta’ tmien mija u erbghin lira Maltija (Lm840) u teskludi lill-istess Korporazzjoni ghall-bqija tas-somma domandata ghall-fornitura ta’ zewg tankijiet ta’ hames tunnellati il-wiehed. Fuq din is-somma jiddekorru l-interessi mid-data tan-notifika tac-citazzjoni;

Is-socjeta` kjamata fil-kawza qed tigi lliberata mill-osservanza tal-gudizzju;

L-ispejjez guddizzjarji jibqghu interament a kariku tal-Korporazzjoni attrici billi in vista tal-konsiderazzjonijiet kollha suesposti din ma kellhiex ragun fil-pretensjoni centrali taghha.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------